

In memoriam

Eleną GAIDIENĘ prisimenant
1922 09 21 – 2015 05 29

Paradoksalu, tačiau dažniausiai žmones pradedame vertinti tik jų netekę. Kol esame kartu: bendraujame, dirbame, kuriame – viskas atrodo įprasta ir kasdieniška. Tačiau žmogui pasitraukus iš gyvųjų tarpo – jo darbai įgauna visai kitą prasmę, tampa reikšmingi, daugelį jo darbų ir nuopelnų pradedame suvokti kaip palikimą, kurį turime saugoti ir puoselėti. Tokios mintys pirmiausia ateina į galvą, prisimenant ilgametę Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus darbuotoją E. Gaidienę.

Drąsiai galima tvirtinti, kad E. Gaidienė visą savo gyvenimą susiejo su zoologijos muziejumi, ir tai pasakytina ne tik apie penkis dešimtmečius aktyvaus darbo muziejuje. Netgi išėjusi į pensiją, E. Gaidienė neužmiršo muziejaus, nenutolo nuo jo aktualijų, jos žvalų balsą dažnokai girdėdavome muziejuje. Domėjosi ji viskuo: mūsų kasdieniais darbais, kelionėmis, naujais eksponatais, ateities planais. Vieno tokio vizito metu E. Gaidienė apžiūrėjo naujas vabzdžių saugyklas. Kiek buvo džiaugsmo ir nustebimo išvydus naujas erdvias patalpas pritaikytas vabzdžių saugojimui. Tą kartą, stebėdamas E. Gaidienės reakciją, prisiminiau savo pirmąjį įspūdį, kuomet pirmą kartą lankiausi senosiose muziejaus entomologinėse saugyklose: ankštos, zoologinių eksponatų saugojimui nepritaikytos patalpos, daugybė įvairaus dydžio dėžių su vabzdžiais sukrautų lentynose, naftalino garų prisotintas oras. Tai nei iš tolo nepriminė dabartinių mūsų saugyklų. Muziejaus entomologinių saugyklų metamorfozės nuo ankštų, nepritaikytų patalpų iki šiuolaikiškų saugyklų didelė dalimi yra ir E. Gaidienės nuopelnas. Tai ji penkiasdešimt metų nenuilstamai rūpinosi ir saugojo Konstantino Ario, Alfonso Palonio unikalias kolekcijas, Brazilijos vabzdžių rinkinius, iš buvusio Kauno gamtos (Jėzuitų) muziejaus gautus eksponatus. Taip pat ir pati surinko nemažai medžiagos dalyvaudama entomologinėse išvykose į įvairius Lietuvos regionus.

Vienu sudėtingiausiu laikotarpiu muziejaus istorijoje galima laikyti rekonstrukciją ir naujos ekspozicijos kūrimą. Tuo metu E. Gaidienė vadovavo muziejaus Bestuburių skyriui. Per palyginti trumpą laikotarpį (1980–1981 m.) reikėjo atrinkti ir paruošti eksponavimui apie 12 tūkstančių eksponatų, kurie turėjo užpildyti dvi ekspozicijos sales, ir parengti 2 dioramas. Rengiant naują bestuburių ekspoziciją, atsiskleidė geriausios E. Gaidienės savybės: pareigingumas, atsakomybė, kruopštumas, kantrybė. Neretai tekdavo po keletą karų iš naujo komplektuoti atskirus standus, vis perkėlinėti vabzdžius, dėlioti kriaukles, koralus, pintis, tikrinti ir taisyti etiketes. Kartais atrodydavo, kad tos dėlionės niekada nesibaigs. Tačiau kantrybė ir užsispyrimas vis tiek nugalėdavo. Dirbdamas kartu su E. Gaidiene nejučia mokiausi muziejinio darbo subtilybių.

Prisimenant muziejaus rekonstrukciją, negalima nepaminėti ir pašto ženklų ekspozicijos, kurios parengimas taip pat gulė ant E. Gaidienės pečių. Pradžioje tokia mintis atrodė truputį neįprasta: paruošti ir eksponuoti žinomo kolekcininko, filatelisto J. Gelaževičiaus pašto ženklų zoologine tematika kolekciją. Tačiau ir čia pasireiškė E.

Gaidienės sugebėjimas metodiškai, nuosekliai ir kruopščiai atlikti kiekvieną darbą. Niekada anksčiau nesusidūrusi su filatelija, E. Gaidienė kartu su kolekcininku J. Gelaževičiumi 1986 m. paruošė pašto ženklų ekspoziciją „Pasaulio gyvūnai“, kurioje buvo daugiau kaip 1400 pašto ženklų.

Dar viena ryškus E. Gaidienės charakterio bruožas, tai pagarba praeičiai, muziejaus istorijai. E. Gaidienės iniciatyva muziejuje buvo įrengtas memorialinis prof. T. Ivanausko kambarys. Kruopščiai paruošta ekspozicija visapusiškai atspindėjo profesoriaus kaip gamtininko, mokslininko, visuomenininko, muziejininko ir pedagogo veiklą. E. Gaidienės ne vieną dešimtmetį rinkta medžiaga apie Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejų, tapo pagrindu vienam reikšmingiausių jos darbų – knygai „Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus 1919–1999“, kuriame autorė nuosekliai, chronologine tvarka apžvelgė visą muziejaus raidą nuo pat įkūrimo iki 1999 metų.

Įgimtas kruopštumas, pareigingumas, pagarba istorijai paskatino E. Gaidienę imtis ir dar vieno muziejui svarbaus darbo: susisteminti ir sutvarkyti archyvinę muziejaus medžiagą. Vargu ar kas nors kitas muziejuje galėjo taip kruopščiai atlikti šį darbą. Tik E. Gaidienės dėka šiandieną galime didžiuotis, kad turime puikiai sutvarkytą ir ateities kartoms išsaugotą archyvą.

Atmintyje išliko E. Gaidienės 90-ojo jubiliejaus minėjimas muziejuje. Didžiausią nuostabą kėlė tai, kad jubiliatė pasakojo muziejaus istoriją, atskirus jos epizodus ir neklysdama minėjo datas ir pavardes žmonių, dirbusių muziejuje prieš tris ar keturis dešimtmečius, atrodė, kad tai vyko visai neseniai.

Tai tik keli epizodai iš ilgo E. Gaidienės, kaip muziejininkės gyvenimo kelio, tačiau jie puikiai iliustruoja svarbiausius jos charakterio bruožus: darbštumą, kruopštumą, atsakomybę, pareigingumą, kantrybę. Ją pažinoję visi atkreipė dėmesį į jos atkaklumą darbe, kad jai kaip muziejininkei tarnavimas darbui, savo profesijai sudarė jos gyvenimo pilnatvę. Neturėtų ji priekaištų nugyventiems metams, jų rezultatais ne kartą pasidžiaugė pati, pradžiugino kitus, ypač kaip muziejaus istorijos žinių, medžiagos apie prof. T. Ivanauską kaupėja.

Tokia E. Gaidienė ir išlieka mūsų atmintyje – darbšti, pareiginga ir reikli sau ir kitiems ilgaamžė, turėjusi sumanymų iki paskutinių gyvenimo dienų. Į paskutinę kelionę ją palydėjome prof. T. Ivanausko brolijos narių susibūrimo dieną. Ilgametė šios Brolijos narė E. Gaidienė, kaip ir kasmet, ten rengėsi dalyvauti...

Prieš mažiau kaip tris metus, pasidžiaugę E. Gaidienės žvaliu devyniasdešimtmečiu, Lietuvos entomologų leidinyje „Naujos ir retos Lietuvos vabzdžių rūšys“, 25-ame tome paskelbėme ir dvidešimt vieną E. Gaidienės entomologinę publikaciją, minėjome tris jos knygas.

Nekartodami ten skelbtų darbų, šiuos E. Gaidienei skirtus atminimo žodžius papildome nauju bibliografiniu sąrašu, kurį sudaro spausdinti jos darbai, svarbesni pranešimai mokslo renginiuose, archyvams atiduoti rankraščiai. Suregistruoti ne visi E. Gaidienės daryti pranešimai mokslo, kituose susirinkimuose, tačiau jie parodo aktyvų jos dalyvavimą rengtuose susibūrimuose, šventėse.

Visa tai atskleidžia daug platesnį entomologės ir muziejininkės interesų ratą, nuoseklų domėjimąsi istorinės atminties dalykais, kuriuos ji puoselėjo ir skleidė tarp entomologų bei kitų gamtininkų.

Spausdintos publikacijos

Gaidienė E. Eksponatai iš Naujosios Zelandijos. – Iliustr. // Kauno tiesa. – 1973, liep. 8.

Гайжаускене И., Гайдене Э. Вредители в районе травяной лягушки // Защита растений. – 1976, № 6, p. 29.

Gaidienė E. Valia, pasišventimas, darbas // SOS (Žaliasis pasaulis). – 1992, gruod. 10–17 (Nr. 50), p. 3.

Gaidienė E. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus Entomologijos skyrius ir jo ryšiai su pasaulio muziejais, mokslo įstaigomis bei kolekcionieriais. – Santr. angl., rus. – Bibliogr.: 9 pavad. // Lietuvos entomologų darbai: (Lietuvos entomologų draugijos 30-mečiui). – Vilnius, 1996. – P. 271–274.

Gaidienė E. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus pradininkai // Ekologija. – 1997, Nr. 4, p. 109–111.

Gaidienė E. [Pratarmė apie prof. T. Ivanauską] // A. Gurskas. Lietuvos sausumos sraigės. – Kaunas, 1997. – P. 2.

Gaidienė E. Famous initiators of Kaunas T. Ivanauskas zoological museum // Second conference on Baltic studies in Europe „Values and norms of society in change“: abstracts, 1997, August 20–23, Vilnius. – [Vilnius], 1997. – P. 132.

Gaidienė E. Akad. Pranciškaus Šivickio zoologiniai rinkiniai Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje // Ekologija. – 1998, Nr. 3, p. 76.

Gaidienė E. Iš Kauno gamtos muziejų istorijos. – Santr. angl. – Bibliogr.: 10 pavad. // Mokslotyriminkų mintys: konferencijos medžiaga (Vilnius, 1995 m.). – Vilnius, 1998. – P. 53–57.

Gaidienė E. Founders of Kaunas Tadas Ivanauskas zoological museum. – Iliustr. – Bibliogr.: 11 pavad. // Mokslotyra: mokslo darbai. – 1999, Nr. 3, p. 98–107.

Gaidienė E. Entomologinė veikla Zoologijos muziejuje tarpukario metais. – Santr. angl. // Vabzdžių tyrimai: dabartis ir perspektyvos: tarptautinės mokslinės konferencijos dalyvių pranešimų santrauka, Vilnius, 2005 m. spalio mėn. 14–15 d. – Vilnius, 2005. – P. 5.

Gaidienė E. Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus entomologinių rinkinių ištakos // Entomologas Alfonsas Palionis. 1905–1957 / Sud. P. Ivinskis, J. Rimšaitė. – Vilnius, 2006. – P. 99–102.

Gaidienė E. Nuo gamtos tyrimo stoties iki Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus (1919–2005). – Iliustr. // Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus. [Nr.] 1. – Kaunas, 2006, p. 7–14.

Gaidienė E. A. Palonio nuopelnai Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejui. – Iliustr. // Entomologas Alfonsas Palionis. 1905–1957 / Sud. P. Ivinskis, J. Rimšaitė. – Vilnius, 2006. – P. 82–98.

Jakimavičius A., Gaidienė E. Ką žinome apie Feliksą Jomantą (1894–1959). – Iliustr. – Bibliogr.: 4 pavad. // Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus. [Nr.] 2. – Kaunas, 2007, p. 4–6.

Jakimavičius A., Gaidienė E. Grėžiantis Obelynės link...: iškilus gamtininko prof. Tado Ivanausko atminimo saugotojai. – Iliustr. // Žaliasis pasaulis. – 2012, gruod. 6 (Nr. 42), p. 1, 3, 10.

Jakimavičius A., Gaidienė E. Brolija žymiam gamtininkui atminti // Tėviškės gamta. – 2014, birželis (Nr. 6), p. 4.

Pranešimai mokslo renginiuose, susirinkimuose

Muziejaus entomologinė ekspozicija nuo įkūrimo iki šių dienų // Lietuvos entomologų draugijos konferencija, 1981 m. kovo 10 d., Kaunas.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus entomologinių kolekcijų būklė / S. Pileckis, E. Gaidienė // Lietuvos entomologų draugijos susirinkimas, 1990 m. vasario 26 d., Vilnius.

Coleoptera ir Lepidoptera būrių rinkiniai Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejuje // Lietuvos entomologų draugijos konferencija, 1992 m. vasario 13 d., Vilnius.

Tadas Ivanauskas ir Kauno zoologijos muziejus // 110-ųjų T. Ivanausko metinių minėjimas Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje, 1992 m. gruodis, Kaunas.

Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus entomologijos skyriaus ryšiai su pasaulio muziejais, mokslo įstaigomis bei kolekcionieriais // Lietuvos entomologų draugijos konferencija, 1997 m. kovo 14 d., Vilnius.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus entomologiniai rinkiniai // Lietuvos entomologų draugijos susirinkimas, 2002 m. spalio 19 d., Kaunas.

Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejus Kaune // 120-ųjų T. Ivanausko metinių minėjimas Lietuvos žemės ūkio universitete, 2002 gruodžio 12 d., Kaunas.

Entomologinė veikla zoologijos muziejuje tarpukario metais // Tarptautinė mokslinė konferencija „Vabzdžių tyrimai: dabartis ir perspektyvos“, skirta Lietuvos entomologų draugijos 40-mečiui, 2005 m. spalio 14 d., Vilnius.

A. Palionio nuopelnai Lietuvos entomologijai // Pirmojo Lietuvos profesionalaus entomologo Alfonso Palionio 101-ųjų gimimo metinių minėjimas, 2006 m. balandžio 4 d., Kaunas (Zoologijos muziejus).

Akad. T. Ivanauskas – zoologijos muziejaus įkūrėjas // 125-ųjų Tado Ivanausko gimimo metinių minėjimas, 2007 m. gruodžio 20 d., Kaunas-Akademija (LŽŪŪ).

Rankraščiai darbai

Mikėnaitė-Gaidienė E., Pileckis S. Lietuvos TSR Biologijos instituto Zoologijos muziejaus fonduose esančių vabalų (Coleoptera), surinktų Lietuvoje sąrašas. – [Kaunas], 1957. – Rankraštis. – LŽŪŪ entomologijos kabinetas.

Gaidienė E. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus archyvo apyrašas. – Kaunas, 2002. – LMA Vrublevskių bibliotekos Rankraščių fondas (F 300-1516).

Gaidienė E. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus archyvas [katalogas]: 1897–2002. – Kaunas [Zoologijos muziejus], 2003, 42 lap., 2 lap. iliustr. – Mašinraštis.

Gaidienė E. Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus archyvas [Rankraštis] = Archive of Kaunas Tadas Ivanauskas zoological muzeum: 1897–2002. – Kaunas, 2003. – VDU V. Čepinskio skaitykla (Informat./Gamtos m. biblioteka) (E 6777).

Dr. Romas Ferenca, dr. Algimantas Jakimavičius

IN MEMORIAM ELENA GAIDIENĖ
(21 09 1922 – 29 05 2015)

On 29 of May, 2015 Lithuanian entomologists and other naturalists paid bows to Elena Gaidiene. Active member of Lithuanian entomological society has recently celebrated her 90th birthday and carried on working... She graduated Lithuanian Academy of agriculture in 1947, worked as a teacher and later, from the 1st of January 1953 became an entomologist of Kaunas Zoological museum sector of Invertebrate zoology. She was very diligent and dutiful. Elena spent 50 years working at the museum. She wrote three books, was preparing a thesis on forest pests, but hasn't defended it, authored about 40 publications. She wrote on different subjects of entomology as well as questions of the history of science. One of her books was dedicated to the history of the museum (currently – Kaunas Tadas Ivanauskas zoological museum). While working as the head of the Entomology department, Elena Gaidiene collected insects herself, arranged numerous entomological collections that are currently used by other researchers at the museum. Lithuanian entomologists and naturalists will keep a bright remembrance of her name.

Dr. Romas Ferenca, dr. Algimantas Jakimavičius